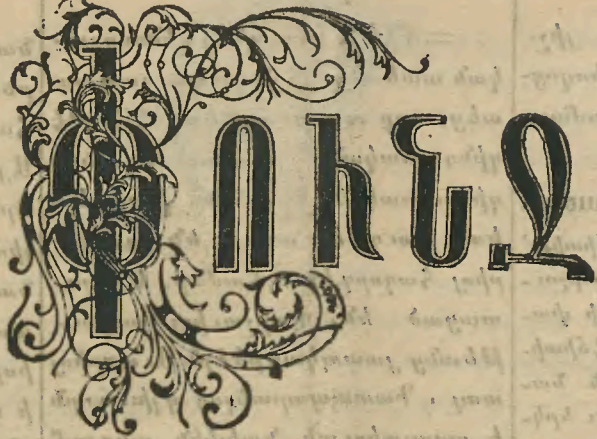

ժողովը ընկած օրերը կը իրաւարարուի: — Տարեկան
բաժանորդագրիմէ եւ երկու եւ կէս արծաթ յիշատակ
վճարելի՝ թիւ՝ մայրաքաղաքիս եւ իւր արտաքաղաքացի
թիւ՝ գաւառացի համար: — Վեց եւ երեք ամսոց համար ալ բա-
ժանորդ կը ընդունուի: — Հատը 40 փայտ է, եւ կը գտնուի
մասնաւորապէս Պանկէ Գարու ջրախմբող եւ գրախմբող Պո-
ղոս եւ Յակոբ աղայից խանութները: — Ժամանակակից տոյրը
3 դրոշմ է մէկ անգամի համար: Առիկի ամսն կը լրացի ա-
ռիկի անգամներու համար:

ՀԱՍՏԻ

Առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալադճեան

Կ. Պ Ո Ւ Ն

Պալազ-բազար Նաֆէ-Խան վերի յարկ թիւ 16

Թիւ 2427

ՀԱՐԱՐ

1894 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 24

ԽՐԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՓՈՒՆՁԻ

Առաջնորդաց ապրուստն եւ
կանոնադրութիւն մը. — Երկու օր
յառաջ Պատրիարքարանի մէջ տե-
սանք Պալազ-բազարի փոխառնորդ
Ալադճեան Գեր. Տ. Յովսէփի
վարդապետն, եւ հարցոյցներ Կ.
Պոլսի դպրոցն պատճառն: Հար-
կադրեալ եմ, ըստ, հրաժարի
այդ փոխառնորդական պաշտո-
նէն, որովհետեւ չեն ուղեր եւ չեն
շահար վճարել սահմանաւ թո-
շակն:

Ուրիշ առաջնորդներ եւ փոխ-
առնորդներ եւ ալ ցաւով լսած
եմք այն գանդաւան. փոխադար-
ձար ժողովրդեան կողմէն ալ
անգամներ լսած եմք թէ, ա-
ռաջնորդը կամ փոխառնորդը
միայն իւր թուական ստանալու հա-
մար ամէն շաբաթ ու հարաք ի դրոշ-
մէն, եւ մինչեւ իսկ փոխ չը-
նեն, եթէ վարձարանն ապար-
դիւն վիճակի մէջ գտնուի նիւթա-
կան անբաւականութեան պատ-
ճառաւ:

Միանգամ ընդ միշտ վերջ
տալու համար այս գանդատանաց
բազմիցս առաջարկած եմք որ
Պատրիարքարանն յատուկ կանո-
նադրութեամբ մը դժէ առաջնորդ-
դաց եւ փոխառնորդաց, ինչպէս
նաեւ ժողովրդեան պարտոյց ու ի-
րաւանց սահմաններն, Սակայն
դժբաղդարար ցարդ այսպիսի կա-
նոնադրութիւն մը հաստատուած
չէ, եւ դրեթէ ամէն տեղ մասնա-
ւորաց հաճոյքն ու կամքն կը բռն-
նակալեն:

Արդ՝ կառավարիմք Պատրի-
արքարանի, գտնէ առժամանակ-
եայ անօրինութիւն մ'ընել. այ-
սինքն երբ առաջնորդ մը կը նորո-
ւի գաւառական ժողովէ մը, եւ
Պատրիարքարանը կը վաւերացնէ,
կամ երբ Պատրիարքարանը փոխ-
առնորդը կամ առաջնորդական
տեղապահ մը կը նորո, ընդ նմին
գաւառին նիւթական վիճակն եւ
եկեղեցականաց անձնութիւնութեան
ուխտեալ պարտաւորութիւնն ինք-
կատի առնելով՝ ամառնորդ մը
որոշէ եւ վաւերացնան ու օրհնու-
թեան կողմէն մէջ նշանակէ
զայն, պատուիրելով որ անթերի
ու անյապաղ վճարելու փոխ տար-
ուի:

Կը կարծեմք թէ՛ առայժմ մա-
սամք վերջ կը տրուի վերոյիշեալ
գանդատանաց, եւ տարուստի չդո-
յութեան պատճառաւ հրաժարու-
կանք չեն լսուիր:

Այսու ամենայնիւ, պատրի-
արքական ընտրութեան անօրին-
պէս ետքը պարտ անհրաժեշտ է
առաջին գործ ընել կանոնադրու-
թիւն մը հաստատել, յորում մի
առ մի տրամադրեալ լինին առաջ-
նորդական վիճակաց սահմանը,
առաջնորդաց պարտք ու իրա-

ւունք, եւ փոխադարձարարժեք
ընդդրեան եւ ժողովականաց պար-
տիք եւ իրաւունք: Արդէն Պատրի-
արքարանի գիւնարի մէջ կայ այս-
պիսի կանոնական ծրագրոյ ըստ-
ուար ծրար մը, յատուկ մասնա-
ժողովներէ խմբագրեալ պատրաս-
տեալ, կը մնայ ընտրել բանառ-
րագային ու դիւրագործադրելին:

ԹՂԱՅՈՒՅՈՒԹԻՒՆ ՓՈՒՆՁԻ

Սեւեռակ. 18 Սեպ. 1894.

Մորապիս ուխտագիրքն, — Գիւ-
ղարապետ արեւմտեան կողմն
ու թ ժամ հետի յայտնիս եւ յայն-
կոյս երկրատայ հասանքն ուղիւնալ
երկու բարձրաբերձ եւ որմանէ լե-
րանց արեւմտեան մասին ստորեւ
կայ ուխտագիրք մը՝ Մորապիս
(ըստ ոմանց՝ Մորապիս) յորդո-
շեալ. Ուխտագիրքն՝ մին միւսին
վրայ դմբեթաւոր երկու եկեղեցի-
ներէ եւ քանի մը սենեակներէ կը
բաղկանայ. շէնքն քարու կրէ ու
կըմնորէ կաղնուած է, եւ ձեռն բա-
ւական վայելելու եւ յարմարագոյն:

Հայք վրայի եկեղեցին իրենց սեպ-
հակաւած են, եւ տակինը՝ Ստորիք,
Ամէն տարի Հայք եւ Ասորիք յու-
լիս 15 ին կը փութան յուխտ,
Մորապիս ուրիշ անցք մը չունի.
անցք մը միայն՝ որոյ ահագին
դարաւանդէն ամէն օր կարող չէ
անցնել. անկէ դէպ ի դուր ի վայր
նայողն ուրիշ բան չտեսներ, եթէ
ոչ՝ լայնածաւալն երկրատայ խոժո-
ռագէմ ընթացքն, ժողովրդեան
բաղնութիւն մը այդ դարաւանդէն
ամենայն դժուարութեամբ անց-
նելէ, եւ երկու ժողովրդոց քա-
հանայից իւրաքանչիւրն իրեն եկե-
ղեցին ժամ ու պատարագ մատու-
ցանելէ զինի, բաղնութիւնն կըս-
կուի մինչեւ երեկոյ հրաշաններով
այն լեռները լինեցանք եւ երի-
րատայ մէջ լողալ. Այս պարտ-
դային մէջ ոմանք ջրի հոսանայ
կամ արձակուած հրաշանայ գըն-
դակին զոհ երթալով՝ իրենց դի-
ւալ տուն կը վերադարձանք.
Մերձակայ. Նառակար եւ Ուլալի
գիւղերու հայք ոչինչ տեղեկու-
թիւն ունին Մորապիսի վրայ,
Ասորոց պատմութիւններն ալ
ուսանդութեանց կարգն անցնելու
հաւանականութիւն չունին ըստ
իս, զի մէկուն պատմութիւնը
միւսին պատմութեան հակառակ
է. Վերջապէս Մօր Աղջանն որ
դարու չէնքն կամ որ ազգի եկե-
ղեցին լինելն գիտցուած չէ տա-
կալին. Եղիա Փաշաղեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գումարաւորի մայր եկեղեցի-
ւոյ առաջ քահանայ Արթ. Տ.
Արիստակէս Զիլեճեան, Կրօնա-
կան ժողովի թախանձանաց հա-
կառակ չյօժարեցաւ վերստանձ-

նել առաջերկրութեան պաշտօնն,
եւ Արթ. Տ. Միքայէլ քահ. Աշճեան
քահանայական դասուն ստուար
մեծամասնութեամբ ընտրուեցաւ.
Ի պաշտօն առաջերկրութեան,
Տ. Միքայէլ հայրն ըստ ամենայնի
արժանաւոր է այս պաշտօնին.
Մայրենի լեզուէն դատ, դիւն
թուրքերէն ու դաղիարէն լեզու-
ներն, կը շնորհաւորեմք յօժարու-
թեամբ:

— Պայտլիտի առաջնորդ Գեր.
Տ. Յովհաննէս Եպիսկոպոս ծերու-
թեան պատճառաւ դարձեալ հրա-
ժարեցաւ. եւ Պատրիարքարանն
հարկադրուեցաւ ընդունել հրա-
ժարականն, եւ Պայտլիտի առաջ-
նորդական տեղապահ կարգել
Բասենի Հասան-Գալէի փանոց
վանահայր Արամեան Արթ. Տ. Տի-
մոթէոս վարդապետն:

— Սամաթիոյ Սահակեան եւ Վար-
դաւհեան վարժարանաց նոր չըն-
լանաւարտք են Ունճեան Արտա-
շէս, Էրեքեճեան Սողոմոն, Լօթ-
մակեճեան Սիմոն եւ Արաճեան
պարոնայք, Գրիսեան Վեհանոյշ,
Մանուկեան Վէրժին եւ Սուրբա-
եան Նեկոյար օրհորդք:

— Հիւանդանոցի գրասենե-
կէն կը ծանուցուի թէ՛ Մեծ. Պ.
Պ. Ս. Կիւլէսեան աղիւ իր բարձր
բարեհաճեցան մէկ օմանեան ու-
կի նուրիւք փոխան ծաղկեփոշի,
հանդուցեալ Յարութիւն Էֆէնտի
Գարագաշեանի յուղարկաւորու-
թեան առթիւ, եւ Մեծ. Յարութիւն
Էֆէնտի Գուկասեան մէկ
օմանեան ուկի՝ տիկին Նիկոսարէթ
Գաղաշեանի յուղարկաւորութեան
առթիւ:

— Գեր. Տեղապահ Սրբազանն
որ անցեալ չաբաթ օրէ հետէ
անձնական տկարութեան պատ-
ճառաւ ընկալարանէն ելած չէր,
չորեքշաբթի Պատրիարքարան եր-
թալով նախադասեց Կրօնական
ու Գաղաշեան ժողովոց խառն
նստին, ինչպէս նաեւ Ուսումնական
Խորհրդոյ, որ նոյն օրը չաբաթա-
կան նիստն ըրաւ Պատրիարքարա-
նի մէջ:

— Հիւանդանոցի հոգաբարձու-
թեան նորընտիր անդամաց գրե-
թէ ամենքն ալ հրաժարած լինե-
լով՝ հարկ եղած է երկրորդ ան-
գամ յորդորանաց եւ հրաւիրանաց
նամակներ գրել:

— Պալատու քահանաներէն
Տ. Մեսրոպ Երեցեան երկու չաբ-
թի վախճանեցաւ, եւ հետեւեալ
օրն օժման ու յուղարկաւորու-
թեան հանդէսն կատարուեցաւ.
Նախադասութեամբ Գեր. Տ. Բար-
թուղիմէոս սրբազանի:

— Թուրք ընտրելը կը հրա-
տարակեն թէ՛ ի Թաթրի աւաղա-
կաց ու զինեալ խաղաղարարաց
չարժանաց չմասնակցող, եւ հաւա-
տարմութեան ու հնազանդու-

թեան մէջ մնացող ուրիշ կողմանց
Հայոց կողմանէ՝ յիշեալ աւաղա-
կաց ջնջման համար, Օգոստ. Սու-
թանին մատուցանելի շնորհակալ-
եաց ուղերձներ զրկուած են Պիթ-
լիսի կառավարութեան միջոցաւ,
եւ այդ ուղերձներու ստորագրու-
թեանց մէջ կը գտնուին Տ. Գրիգոր
ու Տ. Աւետիս վարդապետաց,
Տ. Միլլեճեան քահանայի, եւ 240 աշ-
խարհականաց (ամէն դասէ) ստո-
րագրութիւնք:

— Ուսուցչական վկայագիր
լինդրող անձանց ընտրութեան հա-
մար ըստ տրամադրութեան կաղ-
մական կանոնագրի, Ուսումնական
խորհուրդն առաջնակարգ ուսու-
ցիչներէ յանձնաժողով մը կարգեց
չորեքշաբթի:

— Սեբաստիոյ Առաջնորդ Գեր.
Տ. Պետրոս Սրբազան՝ դարմանի
ու օգնականութեան համար մայ-
րաքաղաք կուգայ, գիտութեամբ
Խառն ժողովոյ:

— Պատրիարքարանը չընդու-
նեց Պալազ-բազարի Առաջնորդ Ալ-
վադեան Գեր. Տ. Յովսէփի վար-
դապետի հրաժարականն, եւ որո-
շեց որ եթէ օգնականութեան
պէտք ունի, ժամանակ մը երթայ
բնակի ի Պրուսա:

— Ուսուցչական վկայագիր
լինդրող անձանց ընտրութեան հա-
մար կարգեալ յանձնաժողովոյ
անդամք են՝ Տ. Մատթէոս Եպիս-
կոպոս Խլմիրեան, Տ. Յովհաննէս
վարդապետ Սրբաբունի, Տ. Յով-
հաննէս Առաջ. քահանայ Միլլեճեան,
տիկին Գայիանէ Մատակեան, տի-
կին Զապէլ Տօնէլեան, Ալմանա-
գինէ Արապեան, Իդնատիոս Մու-
րատեան, Խաչիկ Թահթեան,
Մատթիոս Գարագաշեան, Յա-
կոբ Դարգէն, Յակոբ Պոյաճեան,
Յարութիւն Թիւրեան, Յովհաննէս
Սէթեան, Յովսէփ Եւսուփեան,
Նշան Սիմոնեան, Ռէթէոս Գրի-
գորեան եւ Սիմոն Յակոբեան Է-
ֆէնտիներն:

— Ուսումնական խորհուրդն
չորեքշաբթի աւուր նստին մէջ ո-
րոշեց շնորհաւորութեան ու քա-
ղաքութեան գիր գրել Բերայի
եւ Արապիկի վարժարանաց նոր-
ընտիր հոգաբարձութեանց, որոց
ընտրութեանց տեղեկագիրք ի
Պատրիարքարան զրկուած էին:

— Հիւանդանոցի ջրախմբու-
րաց եւ ջրային հիւանդութեանց
մասնագէտ Բիւրիկ տարվոր Մոն-
ճըրի, ամէն հինգշաբթի, յետ
միջօրէի, ամէն կերպ ջրային հի-
ւանդութեանց կրնայի ձրիապէս:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խոտգիւղի, Գուղլունճուղի
եւ Պալատի հրկիզեալ թաղերու
մէջ փայտեայ տուններ շինելու հը-
րոման ելած է, ի դիւրութիւն
չքաւոր դատու:

— Գաղղիայի գրամատարաց
ոմանց կողմանէ՝ Հայտար փաշայէ
Իսկիւտար երկաթուղի շինելու
արտօնութիւն ինդրող ծրագիր
մը կը մատուցուի կառավարու-
թեան:

— Յունաց Պատրիարքարանն
Իրաւագէտ Խորհրդական անունով
նոր պաշտօնեայ մը կարգեց, —
Գոնթանթին Վուճալիտի Էֆէն-
տին, որ ձինէ վրայի իրաւագէտա-
տան վարժարանի չընտարանե-
լէն է:

— Միլլեքրականի ուսումնական
նաւատորմին հրամանատար Ավէ-
լան ծովապետն երկուշաբթի ա-
ռաւօտ մայրաքաղաքս եկաւ Գու-
պանից անուն չորեքշաբթի, Կայ-
սերական թիկնապահ Ահմէտ Ալի
փաշա՝ Իզդէտտին, եւ դեպքանա-
կան պաշտօնեայք՝ Գօլթիմա շո-
ղեաւներով ընդ առաջ գնացած
էին մինչեւ Չանադագլէ, Հետե-
ւեալ օրը կայսերական պալատն
մէջ կոչուեց տրուեցաւ ի պատիւ
ծովապետին, ինչպէս նաեւ ուս-
ումնական դեպքանատան մէջ, Մո-
վսթեան չընկաւ մայրաքաղաքս
նշանաւոր հաստատութիւններն,
եւ այցելեց Բարձր. մեծ Եպարքո-
սին, Ֆէնէր ալ զնաց ի տես Պատ-
րիարքին յունաց, եւ անդ չընտե-
լով՝ այցատման յանձնեց, Մովս-
թին պաշտօնատան մէջ ալ չքեղ
կոչուեց տրուեցաւ Օգոստ. Սու-
թանն առաջին աստիճանի Մէճի-
տիյէ պատմանշան շնորհեց ծո-
վապետին, եւ զանազան աստիճանի
պատմանշաններ՝ նորա պարագա-
ւոյ: Նորին Վեհափառութիւնն՝
այս առթիւ երկրորդ աստիճանի
Օմանիյէ պատմանշան նուրեց
ուսումնական դեպքանատան գլխա-
ւոր թարգման Պ. Մագալիմի, եւ
երկրորդ աստիճանի Մէճիտիյէ՝
դեպքանատան քարտուղարներէն
Պ. Զիմիսթի:

— Հայցին օխային 40 փայտ
գինն 5 փայտ գեղաւեցաւ, եւ ի
պաշտօնէ հրատարակուեցաւ:

— Զօրաց համար պէտք եղած
400 հազար քիլէ ցորենն ինչպէս
անցեալ տարիներ նոյնպէս այս
տարի ոչ թէ օտար երկիրներէ
այլ ինդրելի նահանգէն առ-
նուլ որոշուեց:

— Ներքին գործոց նախարա-
րութիւնն կրթական պաշտօնա-
տունէ ուղեր է ցուցակն այն Է-
ֆէնտիներուն, որք Միլլեքի վար-
ժարանի չընտարանեցան են,
եւ կը փափաքին կուսակալու-
թեանց տրամադրութեանց ներ-
քե պաշտօն ստանալ:

— Մանսիւթլի բանակէն՝ Հա-
միտիյէ գնդից մէջ պաշտօնավա-
րելու համար որոշեալ սպայք ու-
ղերորեք են իւրեանց նոր պաշ-
տօնավայրերն:

— Կառավարութիւնն որոշեց

որ՝ Գարաբազան ըստած թափա-
ռական՝ գնչուք ալ այսուհետեւ
ճանապարհի շինութեան տուրք
վճարեն :

— Խաղաղիկ հրեայ մը՝ Բե-
րա Թարապաշը Վսեմ. Մագառու
Սիմոն պէյի տան միջին յարկի
ապակիներն մաքրելու առեն՝ 13
կանգուն բարձրութենէ վար իյ-
նալով մեռեր է :

— Կիրակի գիշեր ժամը 9 ին
ատենները Կ. Պոլիս Սուլթան հա-
մամ ըստած տեղը Ատաբաղար
անուն պանդուխտ վարի յարկէն
հրդեհ պատահելով՝ ամբողջովին
այրեցաւ ներքին 4-5 քարուկի
խանութներով : 23 ի չափ ատա-
պաղարի ուղեւորը յանկարծակի
գալով չիփթեր, 12ը դժուարաւ
ազատեր են ողջմբ, իսկ միւս-
ներն պատուհաններէն վար նետ-
ուելով՝ ծանր կամ թերթեւ վիրա-
ւորուելու ու հիւանդանոց յրկուեր
են, ուր հետեւեալ օրը մեռեր է
վիրաւորներէն հաւկթի վաճառա-
կան Յովհաննէս Լեֆէնան, Պանդ-
կըն 2000 լիւրայի ապահովագրեալ
էր : 2րդանկիր մը փողոցը գտնե-
լով 71 մէծիտիյէ, կէս անգլիա-
կան, կէս գաղղիական և մէկ քա-
ռորդ օսմանեան լիւրա պարունա-
կող տիկի մը, յետ քննութեան
յանձնուեր է տրուել : Ատապա-
ղարի Յարութիւնի քրոջ 60 լիւրա
այրժէքով օփտն ամբողջովին հրդ
ճարակ եղեր է : Պանդուխտ ճամբը
դատէ Հագգը պէյի ու այլոց
սեպհականութիւնն էր, և Ատա-
պաղարի Արեւանի յանձնուած
էր տնտեսութիւնը :

— Վան քաղաքի չըվակայքն
պեղծմանց առեն՝ հինգուորդ կա-
րեւոր արձան մը յերեւան ելեր է :

— Իզմիտի գաւառի Գանտէ-
րէ գաւառակի Ֆրանշար գիւղի
Մուխթար էմին էֆէնտի երկու
որդւոցն ու Մուսթաֆա եղբորն
հետ աւաղակաց կողմանէ լեռը
տարուեր են, և աւաղակը փա-
խեր են Մուխթարին տունէն մաս
մը մէծիտիյէ և 68 օսմանեան ոս-
կի առնել ետքը : Արդ տեղական
կառավարութիւնն հետամուտ է
աւաղակաց :

— Սյուրնի նահանգի խաղաղի
բերքէն մինչև տարի մ'ալ մաք-
սային տուրք չպիտի առնուի :

— Պրուսայի մէջ Էքսմինսոն-
տաս անուն մարդ մը ձերբակալ-
ուեր է՝ իւր մայրն չարաչար վի-
րաւորելուն համար :

— Խարբուլի նահանգի մէջ
ձմեռն սկսեր է և ժողովուրդն
ձմեռային հանգերէն հագեր
են : Զինով ծածկուեր է Մաս-
տար լեռն :

— Իզմիտի իտալական հիւպա-
տոսարանի պաշտօնեաներէն Պ.
Թէտէսքիի տան մէջ լամպար մը
չըլնելով՝ նորա կինն, դուստրն ու
քենին կրակը մարել աշխատելու
ատեն, իւրեանց հանգերէններն
բորբոքեր, և դրացիը լսելով ա-
ղաղակներն՝ հասեր մարել յաջո-
ղեր են, բայց կանայք՝ ծանր վի-
րաւորեալ՝ հիւանդանոց փոխա-
դրուեր են, և անդ օրիորդն ու
քենին մեռեր են :

— Ուշագի հրդեհէն այրեա-
ցաւեր եղած տանց վերաշինու-
թեան գիւրութիւն ընծայելու հա-
մար, Օգոստ. Սուլթանն հրամա-
յեց՝ Ուշագի ներածեալ ատարձէն
տուրք չառնուլ մինչև առաջիկայ
Մարտի սկիզբն, և Պրուսայի քա-

ղաքապետական երկրաչափն յիշ-
եալ գիւղաքաղաքը զրկել՝ փողոց-
ներուն կարգադրութեան համար :

Պատուաւան, Ասիման, Պատսոն
Երկրորդ աստիճանի Մէծիտիյէ
Պաղտատի բանակին պիտոյից վարչու-
թեան նախագահ Մէծիտի Սիլ փա-
շայի : - Սուլթան աստիճանի Մէծիտի-
յէ՝ մայրաքաղաքի սպանիական նա-
խորդ գեպան Պ. Ֆիլէրրոյի, եւ երկ-
րորդ աստիճանի Շէֆաքաթ՝ սոյն
գեպանատան առաջին թարգման Պ.
Սիլէլլայի ամուսին արեւմտ : - Սուլթան
նահանգի Մէծիտիյէ կարգադրու
Մէծիտի Սաորի էֆէնտի, որ նահան-
գին թղթակցութեան գիւտին սրբա-
գրիչ էր : - Թուրքոսի նախնական դա-
տարանի ընդհանուր դատախազի օգ-
նական կարգեցաւ Սաորէ էֆէնտի,
որ ի ծէպէլը Պէրէքէթ կը գտնուէր
սոյն պաշտօնով, եւ անդ իրեն յաջոր-
դեց իրաւագիտական վարժարանի չը-
քանաւարտներէն Էյուս Թապրի էֆէն-
տի : - Տէպրէի կառավարիչ եւ հրա-
մանատար կարգեցաւ Սիլէյիման փա-
շա, որ յիշուածն սղաւան կը վարէր :
- Սէլանիի նահանգի Քէսէնտիլիէ գա-
ւառակի գաղմագամութիւնն՝ Էսթէմի-
տի նախորդ գաղմագամ էմին փաշայի
- Գարաշիարը-Շարգիի նախնական
դատարանի պատժական բաժնի նա-
խագահ կարգեցաւ Բիլալ էֆէնտի, որ
Քէրքէի կը գտնուէր սոյն պաշտօնով :
- Երրորդ աստիճանի Մէծիտիյէ՝ ի Մէ-
լանի ընդհանուր պարտուց վարչու-
թեան տեսուչ Սիլ Բիլալ պէյի :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Լոնտոնէ հօկա . 3 (ը. Լ.)
հեռագրեալ է թէ՝ վաղը (հինգ-
շաբթի) նախարարաց արտաքոյ
կարգի ժողով պիտի գումարի,
հաւանականաբար՝ ձաքոնի և Զի-
նաստանի խնդրոց համար : Փարի-
զէ ալ միւսնոյն ամսաթիւով՝ հե-
ռագրեալ է թէ՝ վաղը (հինգ-
շաբթի) Էլիզէի պալատան մէջ
մեծ ժողով մը տեղի պիտի ունե-
նայ : Գարձեալ նոյն ամսաթիւով՝
Պէրլինէ հեռագրով ծանօթու-
թիւն տուած է թէ՝ Տայը Բըլլի
Հանդիսին առաջիկայ թուոյն մէջ
Ժէրմանիդիւս ստորագրութեամբ
յօդուած մը պիտի հրատարակուի,
- յիւրոպա պատերազմի հաւանա-
կան կամ անհաւանական լինե-
լուն վրայ, և ըստ կարծեաց յօդ-
ուածագրին՝ աւելի հաւանական
է ընդ մէջ Գաղղիոյ ու Անգլիոյ
պատերազմի մը ծագումն, քան
երկից գաշնակացի (Գերմանիա, Ա-
ւստրիա և Իտալիա) և Գաղղիոյ
ու Ռուսիոյ մէջ :

— Մատակապար կղզւոյ Թա-
մաթաւա քաղաքի մէջ, նախորդ
ամսոյ 26 ին, ուժգին գետնա-
շարժ մը պատահելով՝ բազմաթիւ
շէնքեր քլաւուեր, ժողովուրդն
հազարեկեալ՝ լեռներն ապաստա-
ներ, և իւր տը Պուրպօն անուն
կղզւոյն հրաբուխ լեռն բորբո-
քեր է :

— Ըստ վերջին տեղեկութեանց՝
Ռուսիոյ կայսրն զարմանի և օգա-
փոխութեան պէտք ունի, երկկա-
մանց հիւանդութեան և շնչառու-
թեան դժուարութեան երթակոյ
է եղեր, Այժմ Լիվադիա կը գլու-
նուի և ձմեռն անդ պիտի անցու-
նէ, որպէս հրահանգ տուած են
տօքթոր Զախարին և բրօքէսթօր
Լէյտըն, որոյ վերջինն յատկա-
պէս Պէրլինէ հրաւիրուեցաւ, Կայ-
սեր հիւանդութեան պատճառ
եղած են չարազանց աշխատե-
լիւն և երկրորդ օրվոյն հի-
ւանդութեան ծանրանալն :

— Քիշին (Ռուսիոյ զինուորա-
կան ատենը 38 հազար զաւապար-
տեց, որը առաւելուեալ էին թէ
զինուորական զորք մնաց վերաբեր-
եալ թուղթեր առած են Աւստր-
իոյ հաղորդելու համար, և խոս-
տացած են Վարչաւիյ ամբու-
թեանց յատակադիծերն Աւստրիոյ
տալ, Գատապարտելոց գլխաւորն
է սպայակուտի նախկին անդամ
Քուրբանթովսի, որ ի Սիպերիա
մինչև ցմահ պիտի մնայ տաժա-
նակիր աշխատութեան մէջ :

— Զինաց կայսրն պարգեւներ
տուեր է՝ վերջին մեծ պատերազ-
մին ժամանակ մինչև վերջը զօ-
րաց գլուխը գտնուելով անձնուի-
րաբար վարուող ու մեռնող զօ-
րավար Զօնի որդւոց ու ամուսնոյն :

— Վիեննայէ կը հեռագրեն
թէ՝ Զինաստանի կառավարու-
թիւնը մեծ դժուարութիւն կը
կրէ պատերազմական ծախքն հայ-
թայթելու համար :

— Զինաստանի մայր թագու-
հին փափաք յայտներ է որ՝ իւր
ծննդեան 60 րդ տարեդարձի հան-
դէսն յետաձգուի, և այդ հան-
դիսին յատկացեալ 3 միլիոն ոս-
կին գործածուի պատերազմական
ծախուց համար :

— Պուլըարիոյ գատական նա-
խարար ընտրուեր է Պ. Իշէշֆ, և
հանրային շինութեանց՝ Պ. Վէլլիշֆ :

— Հոռոմէ հեռագրեալ է թէ՝
Իտալիոյ կառավարութիւնն երկու
մարտանաւ պիտի յրկէ ի Մարօ :

— Եւրոպիոյ մէջ դարձեալ
ինկեր են ցորենի դիններն :

— Ճաքոնի Օքէթա և Թուէթ
գաւառներն գրեթէ բոլորովին
աւերեր են՝ նոսկալի փոթորիկէ մը
15000 տուն փլեր են, Ծովու վե-
րայ ալ շատ արկածներ պատա-
հեր են, և 300 մարդիկ անգնդա-
սող եղեր են :

— Ալիսարհահաչակ Քուրբի
Թիւրանթի գործարանին մէջ կաշ-
խատին 17000 հոգի, որոց բնտա-
նեաց անդամաց թիւն 60000 է ա-
ւելի կը հաշուեն :

— Գաղղիոյ Լիւն քաղաքի
մերձակայ Տըմի-Լիւն գիւղաքա-
ղաքի մէջ Օթիէ անուն կին մը,
հարուստ կալուածատէրի մը ա-
մուսինն, տանը պարտիզին մէկ
կողմն փայտի տաշածներ գիղելով՝
կրակ վառեր և վրան երնելով
ինքնինն այրեր մեռեր է : Խեղճ
կինը միշտ կը դանդաղի եղեր
ամուսնոյն արեւելութեան դէմ,
և փոխադարձաբար ինքն ալ կը
նախատուի եղեր թէ անհամեստ
յարարեութեանց մէջ կը դու-
նուի :

Փոռնի հետ բաժանողութեան
թիւնէ հաշիւ ունեցողներէ կը
խնդրուի վճարել աւելապատ, և
հրապարակաւ աղաքարարութեանց
հարկ չթողուլ :

Ա Յ Լ Ե Ի Ա Յ Լ Ք

×× Զինաստանի մահմէտա-
կանի. - Ծայրագոյն Արեւելից մէջ,
Զինաստանի և ձաքոնի երկու հա-
մայեղ պետութեանց միմեանց
դէմ մղած ներկայ քաղաքական
պատերազմի առթիւ Զինական
պետութեան մէջ բնակեալ մահ-
մետականաց վրայ վիճակագրա-
կան տեղեկութիւնք անշուշտ կա-
րեւորութենէ զուրկ չեն : — Զի-

նական կայսրութեան բովանդակ
բնակչաց թիւն է՝ ըստ ամենայն
հաւանականութեան 400 միլիոն :
Այս լայնածաւալ կայսրութեան
երկիրներու մէջ կան իւր 20 մի-
լիոն մահմետական ժողովուրդ : Զի-
նաստան մահմետականութիւն մը-
տած է 7 րդ դարուն մէջ. այսինքն
իսլամութեան Մարգարէին օրերէն
ի վեր, նկատելով տեղացի իսլա-
մաց կրօնասէր և բարոյական կեն-
ցաղը՝ այսպէս տարուէ տարի
բազմանալն արտակարգ կամ դար-
մանալի բան մը չէ : Ամէն տարի
չարունակաբար և անընդհատ
բազմութիւ կուտայտ Զինացի
կը թողուն Պրահայի կրօնքն, և
կը յարին ի մահմետականութիւն,
Զինաստանի իսլամաց այսպէս ամ
ըստ յամէ բազմանալուն մեծա-
պէս կ'օգնէ իրենց ընտանեկան
կենցաղը, իրենց կատարած օրինա-
ւոր կամ նուիրադործեալ ամուս-
նութիւնքն, ընկերական կենաց
մէջ դիմաւոր, մարգարէի, ուղղա-
մաս և ներդաշնակ վարմունքն,
ևն. ևն. Զինական բարոյց նկա-
րագիրն այլանդակ և յատմելի
կողմեր ունի. սորա իրենց տղայքը
կը վաճառեն անինայ և անխորի
անցեալ 2/3 ամաց մէջ ի Զինաս-
տան արիւղ սոսկալի սովու և
սղութեան ժամանակ երկու սեռէ
քանի մը հազար Զինացի մանուկ-
ներ վաճառեցան. տեղացի մահ-
մետականք այս առթիւ 13/20
հազար տղայ գնեցին և որդե-
գրեցին. այս կերպիւ ամէն տարի
ի մահմետականութիւն դարձող
չինացւոց թիւը տակաւ առ տու-
կաւ կ'աւաւելու և կը բազմա-
պատիկ : Զինացի մահմետականք
ամէն տարի տեղացի կուտայտ-
ներէն գնած բազմաթիւ մանուկ-
ներն ու պատանիներն կը խնա-
մեն, կը սնուցանեն, կը կրթեն և
կը դատարարակեն իրենց կրօնին,
բարոյ և սովորութեանց համե-
մատ : և երբ մեծանն, իսլամհաւ
լինին, արհեստի կուտան, գործի,
աւուտուրի կը գնեն, դրամագը-
լուի կուտան, կամուսնացնեն, և
այս կերպով զանազ քաղաքացի
և նիւթագէտ թշուառութենէ
փրկելու և երջանիկ ապրելու
պատճառ կըլլան Ս.յս մահմետա-
կանք քաղաքական կենաց մէջ ալ
օրինապահ, իրաւախոհ և հան-
գաբարաբար են, և ըստ ամենայ-
նի հնազանդ և հաւատարիմ՝ տի-
րոջ պետութեան Ս.յս 20 միլիոն
մահմետականք մանկուկան կայսրու-
թեան 18 կուսակալութեանց մէջ
ցրուեալ են հետեւեալ կերպիւ :

Քանթի ի կուսակալութեան մէջ
կան 8 միլիոն 350 հազար իսլամ
և ունին 2000 միլիթ : Սէն-Զի
կուսակալութեան մէջ բնակեալ
իսլամաց թիւն է 6 միլիոն 500
հազար : Զինացի մահմետականք
բովանդակ Մոնկոլիոյ նաւահան-
գիստ քաղաքացի և շահաստանաց
մէջ ցրուեալ և բնակեալ են մեծ
բազմութեամբ. սորա մեծ մա-
սամբ գուարի տուտուրով կըլլա-
ղին, որ կարի յոյժ շահաբեր է :
Կայսրութեան մայրաքաղաք Իշ-
թինի մէջ 20 հազար տուն կամ
100 հազար մահմետականք կան
քաղաքամայրին և մերձակայ քա-
ղաքաց իսլամը 368 միլիթ ունին,
Իշթինի մահմետականք բոլորն ալ
հարուստ և դրամատէր վաճառա-
կաններ են. սորա իրենց միւլերա-

նոցներու և վաճառատանց վրայ
դրած մահիկի ցուցանանաւ կը
յայտնեն իրենց իսլամ ըլլալն՝
բացայայտ ու աներկիւղ, Եուն-
թանի կուսակալութեան մէջ 13րդ
դարէ ի վեր մահմետականու-
թիւն մտած է և այժմ կան և
միլիոն իսլամը այդ նահանգին
մէջ :

××× Գեղեցիկ խոսքեր

Անկրտութեամբ ստացեալ հարըս-
տութիւնն՝ յաճախ յանկարծական կոր-
ծանումն կը բերէ հետը :

— Սուտ մը իբրեւ հմարիտ ցու-
ցնելու համար, պէտք է բազմաթիւ
սուտեր հնարի :

— Այն գրեթէ, որ կուր կը մշա-
նէ, սեղը կենէ :

— Կեղծաւորը՝ թուալից խորիս-
տէ շաղախուած խորի կը նմանի, որ
թէեւ ի սկզբան քաղցրութիւն կուտայ
ճաշակուն, բայց յետոյ օժի նման կը
խայթէ : Նմանապէս, կեղծ նախ հը-
րապուրելով դնարը իւր չորամարար
կեղուաւ և և բանաղափի ժպտովն,
զնա իւր լարած որդայթին մէջ կը
ձգէ :

— Զգուշացի՛ր ա՛յն անձին լեղ-
ուէն, որ դեբզ կը դոլէ քո ներկա-
յութեանը. սիրէ՛ ա՛յն լեզուն, որ
քո թերի կողմերը մատանի կընէ :
Ո՛վ որ երեսիդ կըսէ յանցանքը, ճանչ-
ցի՛ր զնա բարեկամ, եւ որ աւելին է՝
զքեզ հմարտապէս սիրող :

— Կեանքն՝ ահկազոյ մը
ովէտնի մը վերայ ստեղծող
որոյ կառավարութիւնը սրտէն կախում
ունի :

— Սէլը՝ ոմանց համար խնկաւէտ
բոյր մի է, իսկ ոմանց՝ զոռելի դար-
չախտութիւն :

— Առողջութիւնը՝ երջանկութեան
անապառելի դանձարանն է :

— Խօսք և գործ՝ արժանեաց կըլ-
ուոյն երկու համադր նժարներն են
մարդոց համար :

— Ուսման փափաքողն և հարըս-
տութեան ցանկացողը՝ երկուքն ալ
չեն կշտաւար :

— Ծնորդաց փոխադրոյն ա՛յն է,
որ քեզ կը հասնի խնդրեցէ յառաջ :

— Բարկութեան սկիզբն՝ յիմարու-
թիւն, իսկ վերջը զոլումն է :

— Զերմեռանդութիւնը՝ սիրոյ բու-
ցն է :

— Աղամանողը աղամանող մ'է,
երբ մտաւոյնին մատին վերայ իսկ
լինի. միայն թէ, մտաւոյնին մա-
տին վերայ, ոչ ոք չպիտի ուղէ հաւա-
տալ թէ աղամանող մ'է այն : Այս ա-
ղամանողը՝ աղքատ հանձարն է, աղ-
քատ հանձարն կուգէ վաճառել իւր
պատմանքները, այսինքն իւր մտաց
ընտիր արդիւնքներն. բայց որովհե-
տեւ աղքատ է, ոչ ոք կուգէ հաւա-
տալ թէ այդ արդիւնքը արժէք մի ու-
նեան : Հանձարեղ մարդիկ մեռած
են տանելով գոհարներ իւրեանց ու-
ղեղին մէջ, և յետ մահու ճանջցուած
է թէ ընտիր և թանկագին էին այդ
գոհարներն : Վ. Զիւլիօ :

— Մայրական սէրն կը ներկայացնէ
ա՛յն ծայրագոյն գորովն և անձնուի-
րութիւնն՝ զոր մարդկային սիրտը կըլ-
նայ պարունակել : Մայրն որովք բան
չլիտէր, բայց միայն սիրել և ներել :
Հօր սէրն աւելի պաշտպան խոտու-
թիւն մի և ունի խոհմ անաշտու-
թիւն մ'ունի : Հօր համար ըստած է :
«Որ բարեղ սիրէ, բարեղ պատժէ :»
Աստուած կը սիրէ զմարդիկ, բայց հօր
մը սիրով և ոչ թէ մօր :

— Մեծամեծ ձախարակութեանց մէջ
զմարդ պաշտպանողն իւր հանձարն է :

— Վրէժխնդրութեան լուազոյն
միջոցն է՝ բնաւ չնմանիլ զմեզ թշնա-
մաւոյն :

— Խեղադար և անմիտ կը կոչէ-
այն ամենքն որք մեզ նման չեն մտա-
ծեր :

— Ամէն տեղ, ամէն անգամ թէ՛
գիտութեամբ և թէ՛ անգիտութեամբ
մարդը կը թողու բարի կամ չար, օգ-
տակար կամ վնասակար հետքեր, ու-
րովք և կը կազմուին լուազոյն կամ չա-
ռազոյն մի կեանք :

— Տղայոց յուսկոյն խօսքերն կամ ստախոսութիւններն՝ արժաւորուի են ծնողաց կամ ընկերաց նախկին խօսքերուն եւ ընթացքին :

— Այլը՝ փոխադարձաբար կեանք, իսկ եթէ առանձին մնայ, ցաւ կրտստու ճառէ :

— Ընկերական կեանքը մտաց բարեգաւաճումն եւ սրտին պարարտութիւն կուտայ, եւ ինչ որ է անմշակ եւ անքէն հեռի թողուած ամայի երկրի մը վիճակը, նոյնն է առանձնակեան անձի մը ամայացեալ սիրտն : անդ միայն փուշ եւ տատաղ կը բուսնին :

— Այն անձն՝ որ դատարի եւ անդ դործ կը մնայ սպասելով որ մեծ ինչ կարենայ գործել, միշտ անդործ պիտի լինի :

— Սիրոյ առջեւ անտրտութիւնն եւ նախանձը կը ծնորդուին :

— Ներքին տառապանաց ճնարքիս փայլն՝ արտաքինն է :

— Ունեցածդ՝ կարենալ վայելելու համար՝ կ'ծծի, եւ ունեցածդ չկրորտնցնելու համար՝ չուայ մի՛ լինի :

— Խղճի խաղժը՝ մահացու ականջի մը պէս կըստալէ կեանքը :

— Ազատի ուրիշ բան չէ, բայց եթէ գոյեալու համար դաժնանայ, իւր ազգակիցաց համար՝ կուտայ դրդուիլ, եւ բազմաց համար՝ նախանձու պատճառ :

— Բարի գործի մը պատճառած հաճութիւնն՝ ուրիշ ամէն կերպ հաճութիւնէ վեր է :

— Ըսէ՛ ինձ, քո զբաղմունքդ ինչ է, եւ ես ըսեմ քեզ՝ դու ո՞րպիսի անձ պիտի լինի :

— Աշխատասիրութիւնը՝ ճնարքիս գանձ մ'է, նմա կընկերանան միշտ : Գոհութիւնն ու բաղձը :

— Քիչով գոհ լինելը՝ կարծ եւ զըռաւորձիկ ճանքու մը կը նմանի, որ շատ հաճութիւն եւ տակաւ աշխատութիւն կը պատճառէ :

— Զրոպարտութիւնը լռեցնելու կամ ստելու համար, ամենալաւ միջոցն զայն չլսել կամ չխմանալ ձեռացնելն է, վասնզի նորա դէմ ետանդեամբ եւ զայրացմամբ ինքզինքն պաշտպանելը՝ գրեթէ միշտ նախադրեալ եւ քննա կը բերէ :

— Այլոց հետ զգուշութեամբ կեանակցէ : Երբ բարի ոք, չար մարդու մը հետ կը կենակցի, ընդհանրապէս չարը բարիէն աղէկութիւն չուանի, այլ բարին չարէն գէշութիւն կուտանի :

— Առաքինի՝ անձը խոնարհ կը լինի : Կը նմանի այնպիսի ծառի մը՝ զոր իւր ձեւերը դէպ ի յերկիր կը խոնարհեցնէ, քանզի ստղծ լի է եւ ծանր բարեւունալ :

— Առաքինութեան ճանքուն վերայ հանդիպող արգելից համբերութեամբ յաղթելն՝ աղիւն սրտի մը ընտիր ձրքերէն մին է, եւ պատուաւոր վարձանի մը կը հասցնէ :

— Խոտանալովդ առաջ՝ խորհէ : Խոտանալովդ վերջը գործադրէ :

— Քաջ է այն մարդն, որ ո եւ ե եպիսկոպոսի մօտութեան անձնատուր եղած չէ :

— Աղքատանալը՝ հարստանալու պէս դժուար չէ :

ԱԶԳՈՎ, ՏԵՄԵՆԻ, ՊԵՏԻ ԷՐ

Կէս օր էր՝ արեգական կիզիչ ճառագայթները մարդոց վրայ սաստիկ կը ներդործէին : սակայն վաստակարեկ մշակն յանդգայս իւր եղները կը վարէր, Մշակներն ընդհանրապէս տարի վարձուած կըլլան : Եւստ չէր անցած, յոգնուած թիւնն ու նոթութիւնը միաբանած հասան օգնել արեգական ճառագայթից՝ որ մշակին վրայ ալ ներդործէր : Ամէն կողմ լըռութիւն մը սկսած էր տիրել, եւ ոչ ինչ կազմէր այս միջօրեայ լըռութիւնը : Գաղաւթ տերեւախիտ ծառոց ստուերին տակ կամ քարայրից մէջ կը ննջէին : Իսկ ընդհանրապէս ծառայողներն, մշակն եւ իւր բազմ-

մաշխատ եղները դաշտը ազատ թողլով տուն գնացած էր ճաշել :

Թորոսի (այս էր մշակին անունը) տունը փոքրիկ բակով մը եւ փլած պատերով հիւզ մ'էր : Գիւղացոց տան համար փլած պատն ալ զարդ մ'է : Թորոսն զատ ոչ ոք կը բնակէր այս տան մէջ, նորա անդաւակ դեռատի կընոյ մահուան վրայ գեւաւ ամիս մը չէր անցած : Երբ թափող չուներ, ինք կը պարտաւորէր կերակուրը, խեղճ մարդկութիւնը՝ միշտ դառն վշտաց ենթակայ՝ յոյժ կարճատեւ է իւր երջանկութեան ժամն : Թորոս ճաշելու համար աւանդով քիչ մը մածուն բերաւ, եւ երբ թափակելու վրայ էր պատահալ՝ յիշեց թէ լուսնուիւ աղօթելու և ապա ճաշել պէտք է : ուստի իսկոյն թողլով մածունը՝ լուսնուիւ աղօթելու կեցաւ : Ինչպէս կանայք՝ այրերէն, նոյնպէս ալ գիւղացիք քաղաքացոցմէ աւելի բարեպաշտ ու կրօնասէր են : Մինչդեռ Թորոս ջերմեռանդեամբ կաղթէր, իւր պատկից դրացի հրէայն նախանձելով հէդ մշակին բարեպաշտութեան ու կրօնասիրութեան վրայ, փլած պատէն անցնելով ու մածունը թափելով հեռացաւ անշուշտ, ցայտփած չարածի կատու մը գտնելով թափած մածունը, խեղճ Թորոսի օրորոյսիկը լիզել կըսէր : Ինչ մեծ չարիք կրնայ ընել ոք, քան անմեղի մը քննաւել : Թորոս աղօթքը լրացնելով յետոյ կը դառնայ գեղջկական պարզ ճաշն ընել : մածունը կատուէն կէս մը կերուած կը գտնէ, եւ զայրացմամբ դանակը քաշած սպաննելու մըտք կատուին ետեւէն կ'իյնայ ըստելով : — Թշուառական, ինչո՞ւ թափեցիր այս մածունն՝ որ ամբողջ օրապահիկս էր :

Աղքատաց համար պատառ մը հացը աւելի թանկագին է, քան հարուստներու լի զամբիւղը : Ով որ յանգզնի խելը զայն, կը փորձէ քանդել մի բոյն արծուի : Բայց եւ այնպէս աղքատաց խեղճը աւելի կանուխ կը տանջէ դիրենք, քան հարուստներունը : Թորոս այս ցասման մէջ իսկ յանկարծ կանգ առաւ, ձեռքը ճակատին տարաւ ու յաւիտեական տանջանաց վրայ մտածելէն դնաց գիւղացեալին խորհուրդ հարցունել, Գիւղացեալն եղելով թիւնը իմանալով : — Կատուին մածունը թափելը աչքովդ տեսար, կը հարցունէ : — Ոչ, լիզելը տեսայ : Բայց հաւանականաբար նա թափած պիտի լինի, քանի որ մեր տան մէջ ինչ զատ ոչ ոք կար, կը պատահանէ Թորոս : — Կը ոխովք, կըսէ գիւղացեան, աչքով տեսնել պէտք էր :

«Անկին տուն մը՝ առանց ջրոյ ջաղացի կը նմանի» կը խորհէր Թորոս, եւ մտադիր էր գիւղացի օրիորդներէն վարդենի անուամբ պարկէշտ աղջկան մը հետ ամուսնանալ : վասն զի միայն նորա գեղեցիկ անունը զինքը կը հմայէր : սե սե յօնքերով շրջանակեալ կապոյտ աշերն զինքը կը գիւթէին : վարդ այտերն ու կարմուխ չըրթներն զինքը կը գերեկէին : վայելուչ ու պատշաճ հասակը զինքը կը հրապուրէին՝ նաղեւած մ'առաւոր : վասն զի միայն նորա գեղեցիկ անունը զինքը կը հմայէր : սե սե յօնքերով շրջանակեալ կապոյտ աշերն զինքը կը գիւթէին : վարդ այտերն ու կարմուխ չըրթներն զինքը կը գերեկէին : վայելուչ ու պատշաճ հասակը զինքը կը հրապուրէին՝ նաղեւած մ'առաւոր : վասն զի միայն նորա գեղեցիկ անունը զինքը կը հմայէր :

Չուպէս Թորոս կը փախաբէր լսել նորա հաւանութիւնն : Թորոս օր մը ոչխար մը մարթած, կարգ մը խորտիկներ պատրաստելով երբ գիւղացեան տուն հրաւիրելու վրայ կը մտածէր, իսկոյն նոյն կատունն որ ամիս մը յառաջ մածունը լիզած եւ մահուանէ ազատած էր գիւղին փորձառու գիւղացեալին արդար վճռովը՝ դարձեալ գալով մեծ կտոր մը միս յաղապահած կը փախչէ : Իսկ Թորոս բարկութեամբ : — Զարածճի, մածունը թափելը չտեսայ, իսկ սա . . . Այլ եւ խորհուրդ հարցունելու հարկ չմնաց : Պառաւրդ արիւնոտ դանակն ի ձեռքին կատուին ետեւէն կը վազէ : Կատուն քիչ մը այս ու այն կողմ վաղվազելէ ետք՝ վերջապէս ներդուրով, փլած պատերով բակ մը կը մտնէ, Թորոս յուսալով որ կատուն այս անգամ ձեռք ձգելով պիտի կորուզանայ սպաննել, ետեւէն բակը կը մտնէ : Բայց անդ փոխանակ կատուի ՉՅ տարեկան կայտառ երկտաւարի մը գիւղացի կը գտնէ օրհասական վիճակի մէջ : Այս տեսարանին առջեւ յանկարծ կանգ կառնու Թորոս, եւ իբր մի արձան չկրնար ոչ քայլ մը յառաջանալ : ոչ ալ քայլ մը յետոյ նահանջել : Գանակը ձեռքը դարձուած կը կենայ, այնպէս որ տեսնող յետին ծայր միաւիտ մարդն իսկ գեւաւ նոր բարկացած լինելը գուշակելով՝ ահուշի ոճրագործ մը պիտի կարծէր զինքը : Կան մարդիկ՝ որք շատ անգամ թէպէտեւ անմեղ, բայց մեծ հարցաքննութեանը ու դատապարտութեանց կենթարկուին յանդիպելու, կամ պարագայից բերմամբ կամ երկուստեւ թեմաք, Թորոս եւ հեղափոխութեամբ, աստուածախախ երկուցած լինելով, թէ եւ քայլ, արի, կայտառ ու անմեղ՝ բայց պարագայից բերմամբ շուարած՝ ոճրագործ մը կը համարուի երկու ճամբորդաց ձեռամբ : որք բակին մեծէն անցնելու ատեն սպանութիւնը իւր ներկայ վիճակին մէջ գտնելով՝ Թորոսի — «Անգո՞ւթ մարդ, ինչպէս յանգզնեցար ըստանալ այսպիսի քայլեր ու կայտառ երկտաւարդ մը՝ որ որչափ ալ մահապարտ մը եղած լինէր, պարտէր խնայել երկտաւարդութեանը, գոչելով կերթան կը հարցուէր գիւղացեալին : Զերմ մոռնար աւելցնել նաեւ թէ «վաղ կամ անագան գու ալ քու պարտիդ պիտի ընդունիս» : Գիւղացեան որ իբր դատաւոր կարող էր դատապարտել զոր կամ ազատ թողլու, կը կոչէ զԹորոս եւ անոր ներկայութեան կը հարցանէ՝ ճանքդ քանքը՝ որք իւրեանց տեսածէն աւելի կամ պահաւ վկայութիւն մը չեն ըներ : Իսկ Թորոս ինքզինքն արդարացընելու համար եւ ոչ մի բառ կարտասանէ, այնքան որ ինքզինքը կորուսած էր : սակայն գիւղացեան եղելով թիւնը իմանալով կը հարցունէ ճանքդ քանքը : — Այս մարդուն դանակը սպանեալին վրէժն յետեւէն ձեռք տեսաւ : — Ոչ, կը պատասխանեն երկուքը միաձայն : — Ուրեմն ոճրագործն այս չէ, կըսէ գիւղացեան վճռողական կերպով : — Այս խօսքն ոգի առնելով : — Ուրեմն, ճէր իմ, մածունը թափողն ալ այն կատունն է, կը կապալէ Թորոս անմեղութեան շեշտով մը : — Եւ սակայն, ճէր իմ, կը համարձակին ըսել ճանքդ քանքը, ինչպէս չըսենք զգեաններն ու ձեռքի դանակը : արիւնոտ, սպանեալն՝ հոգեվարքի մէջ, եւ սակէ զատ մէկը չլինի բակէն ներս : Գիւղացեան վերջին վճիռը տալով ըսաւ :

— Այնով ճեւեղեցի պէտք էր, Ա. Յ. Ազատիկեան

«ԱՆՐԸ ԶԻՆՐԸ ԳԵՐՆԶՄԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐ Է»

Բերայի մեծ պողոտայն՝ որպէս երկու կողմերն բարձրացեալ կը կենան հսկայ շէնքեր եւ մեծատանց գեղեցիկ եւ սիրուն տալարանքներ, առաւօտներն կանուխ կարծեմ տխուր կարտասուէ անցորդք եւ յոյժ մտադրող կը թուին : պողոտան անցորդաց նման գիշերն մինչեւ լոյս անընդհատ անցած է : Մեծ ճամբուն վրայ դըռնաւ խանութներու փեղկերու բացուելու ձայներն տխուր մեղեդիի մը նման՝ անցորդին վրայ տխրաբարեցիկ գեր մը կը կատարեն : Գործընտանց եւ զբօսարանաց դուռն կեցած սպասարարք բորբոքվին դուռնախափ՝ աշուրներ կը չփեն : Յայտնի է թէ ասոնք միայն ցերեկներն քնացող թըշուառներ են : Եւստի իսկ առաւօտներն այս ժամուն խոր քնոյ մէջ մնացած են : ասոնք եւս գիշերներն անցորդներուն մէջ տիրող խորին համար անհանդիստ անկարող են հանգստանալ, կառապանաց մշտնջենական ձայներն այս անանց հանգստութիւնն իսկ վրդոված է : Բերա միայն առաւօտներն տխուր է :

1891 թ. Օգոստոսի տար առաւօտ մ'էր, եւ հաղիւ ժամն 11-ն կար : Բերայի մեծ փողոցն վերէն մինչեւ վար գրեթէ բոլորովին ամայի էր, իշապաններ միայն կերթալին որք սոսկալի ձայներով սոսկում կը պատճառէին : Ասոնք անհամար հայհոյանքներ կը տեղացնէին իրենց իշարու : Ամառ օրերն 10 էն եւ ձմեռ օրերն մութէն կըսկսին նաեւ երեւոյ հարկուաւոր մեծ ու փոքրիկ համեստ հագուած տղաքներ, որոց ոմանք ձեռքերն լուսնաւոր ծրարներ կերթան, անընդհատ կ'երթան : Ոմանք ցատկելով ինքզինքն, տեսնուելով, այլը տխուր, գլխիկոր կերթան : Մին հոգեկան ուրախութեամբ մը, միւսըն տխուր գաղափարաց աղբերջութեան մը տակ կերթայ, իշապաններու եւ առաւօտեան դատարկագորտներու ամթալից բանայրաձախութեան յաճախ տեղի կուենան : ոմանք ինքզինքն կ'ուրեցնեն, այլը շուտապէս նետ ալ յայլմէ եղած կուգեն չընել իսկ : կը սոսկան կը գողան : Այս երկու դատ անցորդաց աղբիկ լինելն ի վերեւ ըսի : Այս երկու դատերն մասնաւոր կընեն ընտանեաց բաւարկան վիճակն : Այս փափուկ սեռէ աղբիկներ գործաւորներ են : Երբ 16-17 տարեկան սիրուն աղբիկն, նոյն առաւօտն գլխիկոր սուրբ Լորդոքութեան փողոցէն դուրս ելելով ալ կողմն դարձաւ եւ սկսաւ արագալայլ յառաջանալ : Եւստի իսկ չէր նայեր, եւ իրաւի գեղն յոյժ հրապուրիչ էր : Կրտսեայ խանութներու տղաքներն կըստատեսէին որ Երբ անցնէ

եւ տեսնեն, Գեղեցիկ Երբ ան աւան առաւօտ տեսնելով գործի յաջողութիւն կը սեպէին : Ամէն կողմէ խեղճ Երբայի խօսքեր կուղղէին : Ոմանք կոչու եւ ոմանք քաղցըր ցոյցեր կընէին : Թշուառ աղբիկն կը մտածէր թէ ինչո՞ւ այս քան հոգեկեան ուշադրութիւնն ինքն դրուած էր : Ի դուր ազատելու համար միջոց մը կը փնտրէր : Երբ Թշուառ քիչ մը ապուխտ մեծ գլխարկի խանութի մը մէջ կը ծառայէր եւ անտի ընդունած գրամֆֆե թէ՛ աչազուրկ մայրըն կը հոգար եւ թէ՛ ամսական 2 մեծիտ տան վարձք կը վճարէր : Աւելորդ է պատմել այս աղջկան տան տխուր ու աղքատ վիճակն, երբ ըսեմ թէ այս արդէն այդ խանութէն ամեն ամիս 150 դահեկան կառնուր իրեւ ամսական վարձք : 150 դահեկանով աչազուրկ մայրըն պիտի կերակրէր : ցերեկն ինքն անօթի չմնայու : համար պիտի ուտէր, տան վարձք պիտի վճարէր, եւ հանգերձեղէն պիտի հոգար : Միթէ այդքան թշուառութեան մէջ գտնուած պահուն կրնա՞ր չերթալ իւր աշխատութեան վայրն, զի փողոցներն իրեն անպատիւ խօսքեր կուղղէին : Զի մեռնելու համար մօրն եւ իրեն համար հացը անհրաժեշտ էր : Մէջը պառկելու համար տեղ մը պիտի էր : Հագուստն եւս՝ դէշ աղէկ՝ կարեւոր էր : Եթէ ինքն չաշխատէր, ով պիտի ասոնք իրեն եւ մօրն հայր մայրէր : Աշխատութեան պէտքն թշուառ Երբայի լոյս չըքած էր եւ իւր թշուառութենէ օգուտ քաղելով զինքն ոչինչ գուժանելով չարաչար կաշխատուէին : Երբ չէր կրնար իսկ գանգատել, Գեղեցիկն իսկ աշխատելու համար գործ կառնուր : Զայն վերջն գիշերներն մինչեւ ժամն 8 եւ երբեմն 9 անընդհատ կաշխատէր : այլ եւս մայրն լալաքին ու պաղտապին կը պօսար որ պառկի : առաւօտուն Երբայ 10 1/2 ին իւր գործատեղին գտնուելու պարտական էր : հաւառակ պարագայի մէջ իւր ամսականէն 10 դահեկան կը կտրէին : Երբ ամէն երեկոյ մէկ երկու ժամ կը քնանար : Միայն շաբաթ գիշերներն շատ կանուխ պառկելով ուշ կընջէր : Երբ Երբայի օրերն եւս տան գործերով կը զբաղէր, լուսաց կընէր եւ սենեակին կը մարդէր : Այս մաստաղ աղբիկն կեանքի ամենազբօնուար ու անտանելի ծանր պայքարին հոսանքէն քշուելով կը տարուէր, եւ ոչ մէկը իրեն վրայ կը խորհէր : Աչազուրկ մայրն էր որ օրտէն զաւակին գեղն ու հրապուրեան տեսնելով կը ցաւէր որ իւր մեկհատիկը թշուառ է : Աշխարհային ամէն բարիք վայելողը անտարակոյս անկարող են հասկնալ : ոչինչ տեսակ աղբը կան մը հոգեկան տխուր կապոյթիւնը : նորաբոյս էակ մը՝ դուրկ ամէն տեսակ յոյսերէ, ամէն անկարողութիւններէ, արգալե սոսկալի է : Երբ Թշուառ իւր տաղաքայ կենաց վրայ կը նայէր, Ապագան ներկայէն սոսկալի եւ մթին կը տեսնէր : Մօրն վիճակըն տեսնելով մերթ կերթաւ քովն, եւ մօրն վշտերէ զոյալացած ճերմակ մաղբով լեցուն զլոխն ձեռացը մէջ սեղմելով հեծ կըստով կարտասուէր եւ մեղմիկ մը կը հարցունէր իւր մօրն :

